

До

Научното жури за защита на дисертационния труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на Атанас Орлинов Борисов по професионално направление 3.6. „Право”, докторска програма „Международно право и международни отношения

С Т А Н О В И Щ Е

От проф. д-р Емил Георгиев Константинов

Относно: Дисертационният труд на тема
„Трансграничните престъпления
според съвременното международно право“,
представен за
публична защита от Атанас Орлинов Борисов

Представеният дисертационен труд е в обем от 211 страници, обхващащи Увод, Пет глави (включващи 15 параграфа и 23 подпараграфа), Заключение и използвана литература.

Амбициозната научно-изследователска теза на труда е чрез научен анализ да се създаде ясна представа относно осъществяваните трансгранични престъпления, тяхното разграничаване в отделни групи, извеждане на определения на тези групи и осъществяването на сравнителен анализ между тях (напр. субект на извършване, степен на обществена опасност, субект на международна отговорност и др.).

Огромният брой осъществявани трансгранични престъпления не е възможно да бъдат анализирани по-отделно в подобен труд, затова в него ще бъде отделено внимание на научните анализи на базата на някои най-характерни трансгранични престъпления за съответните групи.

В глава първа на труда се изследва историческото развитие на трансграничната престъпност до Втората световна война и борбата срещу нея след създаването на ООН до наши дни.

В глава втора авторът научно обосновано се приема, че наименованието на всички пресичащи държавните граници престъпления (противоправни деяния) и обвързващи две или повече държависледва като цяло да се наричат трансгранични престъпления.

В труда мотивирано се приема, че разграничението в международноправната доктрина на трансграничните престъпления на две групи съответства на действителността и характерните особености. Следва да се подчертае, че в международноправната доктрина няма общоприети определения на двете групи съставлящи трансграничните престъпления – международни престъпления и престъпления с международен елемент.

В това отношение авторът научно-обосновано извежда определения на понятията „трансгранични престъпления“, „Международни престъпления“ и „престъпления с международен елемент“ и осъществява по отделно на всяко определение анализ на неговите елементи.

В дисертационният труд правилно се приема извода, че най-удачно е двете групи престъпления – международни престъпления и престъпления с международен елемент да се разграничат главно по субект на извършване, степен на обществена опасност, субект на носене на отговорност и др.

Така напр. в труда мотивирано се приема, че за групата най-тежки трансгранични престъпления наричани „международни престъпления“, насочени срещу международния мир и сигурност, водене на агресивна война и др., субект на извършване на престъпление е държавата (в лицето на висшите длъжностни виновни лица), която носи отговорност съгласно Международното публично право (МПП). По отношение на групата трансгранични престъпления наричани „престъпления с международен елемент“ включваща престъпления като трафик на наркотици, незаконна търговия с оръжие, хора, артефакти и др. индивидуална отговорност носят физическите лица съгласно Международното наказателно право (МНП).

В глава трета на дисертационния труд наред с разкриването на същността на международните престъпления обобщено се приема извода, че в международноправната доктрина по различни признаци съществува общо приемане, че най-тежките обществено опасни международни престъпления получават разграничаването на следните

видове: престъпления срещу човечеството; агресия, военни престъпления; престъпления срещу мира; геноцид; расова дискриминация; ядрен шантаж; апартейд, биоцид и др.

Обобщено авторът приема, че съвременното международно право разграничава международните престъпления от другите нарушения на международното право (като напр. трансграничните престъпления обхващат всички нарушения на принципите и нормите на международното право, случаите когато държавата участва пряко или косвено и др.).

Авторът мотивирано приема, че задълбоченото изследване на всички международни престъпления в този труд е невъзможно, поради което в него са анализирани само престъпленията с най-голяма обществена опасност, квалифицирани в един от най-значимите международни актове – Римския статут (напр. престъпления срещу човечеството, военни престъпления, геноцид и агресия).

В труда след анализ на международното право обобщено се приема, че могат да се открият редица правни последици, произтичащи от международните престъпления (като напр. за осъществените международни престъпления, престъпниците следва да се наказват независимо от не-предвиждането на разпоредби в националните законодателства, предоставянето на временна юрисдикция на съдилищата и др.).

В дисертационният труд подробно са анализирани международните престъпления: престъпления срещу човечеството; геноцид; агресия и военни престъпления.

В глава четвърта се осъществява анализ на престъпленията с международен елемент. Авторът осъществявайки сравнителен анализ с международните престъпления обосновава определя, че характерните отличаващи признаци са главно субекти на извършване, степен на опасност, обект на посегателство и носител на международноправна отговорност.

В дисертационният труд научно-обосновава се приема, че престъпленията с международен елемент обхващат криминалните деяния осъществени от физически лица, престъпни групи, организирана престъпност и други, които не се осъществяват от името на държава, а международната отговорност е персонална за всеки отделен физически извършител (напр. за незаконен наркотрафик, търговия с хора, оръжие, вземане на заложници и др.).

Авторът аналитично приема, че тази група престъпления не следва да се наричат както ги определят някои автори „престъпления с международен характер“, тъй като не засягат цялата международна общност, а следва да се определят като престъпления с международен елемент, тъй като това са престъпления, засягащи (свързващи) по правило само две или ограничен кръг от държави.

В труда се отбелязва обобщено, че в международноправната доктрина се примат не съвсем научно обосновава и други наименования на престъпленията с международен елемент като напр.: международни наказателни престъпления; транснационални престъпления; престъпления с наказателен характер и др. В това отношение авторът приема извода, че обобщено може да се посочи, че

различните наименования имат терминологичен характер, но всъщност всички се доближават синонимно.

Авторът се присъединява към становищата изказани в международноправната доктрина подразделяне на тази група на подгрупи престъпления като напр.: екологични; насочени срещу свободата на човека; насочени срещу здравето и нравствеността, икономически и др.

Осъществен е сравнителен анализ съгласно съвременното международно право между международните престъпления и престъпленията с международен елемент (субекти, обекти, юрисдикция и отговорност).

Авторът приема, че тъй като престъпленията с международен елемент са огромен брой видове, не е възможно задълбочено да бъдат изследвани всички в този труд, затова ще се ограничи с анализа само на някои от най-характерните престъпления от тази група (напр. робство и търговия с робство, пиратство и др.).

В дисертационният труд научно-обосновано се извеждат формите на сътрудничество за борба срещу престъпленията с международен елемент (като напр. в рамките на международните органи, съгласно принципите на МНП, съгласно двустранните и многостранни международни договори, посредством израз на добра воля на държавите и др.). Специално място е отделено на ролята на принципите и нормите на международното наказателно право за арестуването на престъпниците, екстрадиране ако е необходимо, подвеждането под наказателна отговорност и наказание. В съвременната международноправна доктрина не съществува общоприето определение, авторът извежда се понятие за

международно наказателно право и се анализират неговите източници и принципи.

В глава пета на труда се отделя специално място на анализа на новите престъпления (присъщи на нашето съвремие) и на старите престъпления с нови измерения. Анализирайки съвременната ситуация авторът приема, че в края на XX и началото на XXI век наред с новите измерения на някои от съществуващите и преди векове престъпления (робство, пиратство, отвлечения на хора и др.) се утвърждават и редица нови престъпления, чиито възникване е свързано главно със съвременното развитие на науката и технологиите (като напр. киберпрестъпленията, ядреният тероризъм, въздушното пиратство и др.

Авторът в тази връзка извежда научно обосновано определение на понятието „Съвременни трансгранични престъпления“, което определя като обществено опасно деяния, които чрез използване на новите постижения в науката, новите информационни и комуникационни технологии, генното инженерство и др. в нарушение на международното право в съответствие със степента на опасност деяние носи международна отговорност.

В дисертационният труд е осъществен подробен анализ на международните актове за борба срещу трансграничните високо-технологични престъпления и научно-обосновано се приема извода, че най-активно действат структурите изградени в ЕС и САЩ, но практиката и на много други държави допринасят за борбата с отделни трансгранични високо-технологични престъпления.

Авторът приема, че съществуващите високо-технологични трансгранични престъпления могат да се разграничат на:

- Престъпления засягащи живота на хората;
- Престъпления увреждащи здравето на човека;
- Престъпления носещи материални щети;
- Престъпления (представляващи измами) чрез Интернет и др.

В труда се анализират и стари престъпления, които имат нови измерения като напр.: съвременни форми на тероризъм; корупция; нови форми на робство и др.

Поради невъзможността в подобен труд подробно да бъдат анализирани всички престъпления в труда подробно са анализирани най-характерните съвременни престъпления като киберпрестъпления и др.

Специално място в труда е отделено на определяне на дейността на трансграничната организирана престъпност и осъществен анализ на едни от най-печелившите извършвани от тях престъпления като напр.: международен трафик на наркотици; трафик на хора; изпиране на пари и трансгранична корупция. Авторът е анализирал съществуващите форми за борба срещу трансграничната организирана престъпност.

В дисертационният труд е осъществен анализ на едно от най-опасните престъпления, а именно на съвременните измерения на трансграничния, постмодерен тероризъм. Авторът приема, че борбата срещу него е много трудна и сложна по много причини, като една от тях е не-предвидимостта (кога и от къде ще се появи), голямото разнообразие на осъществяваните действия и използвани средства.

Поради огромната обществена опасност и увеличаващи се действия по отношение на постмодерния тероризъм международната общност като цяло приема, че:

- Има глобални измерения и е вече глобален проблем;
- Е престъпление с най-голяма обществена опасност;
- Борбата срещу него изисква глобални усилия;
- Необходимост от общо приемане на понятието „трансграничен тероризъм“ и др.

В труда се приема de legeferenda, че е необходимо разработването в рамките на ООН на нов, универсален международен договор, който за разлика от предходните приети и действащи международни договори задължително да включва:

- Общо-признато определение на понятията „тероризъм“ и „трансграничен тероризъм“;
- Анализ и определяне на истинските причини, пораждащи тероризма като цяло;
- Разпоредби относно поетапното унищожаване на причините пораждащи тероризма и трансграничния тероризъм;
- Международноправна отговорност за абсолютно всички държави и абсолютно всички спонсори (финансиращи или подпомагащи по друг начин осъществяването на терористичните актове) от не правителствения сектори др.

Ефективността на този глобален договор според авторът ще зависи от неговата ратификация и строго съблюдаване от абсолютно всички държави и абсолютно всички подпомагащи в момента тероризма от не правителствения сектор.

В дисертационният труд научно-обосновано се обобщава необходимия подход, който е необходим, за да бъде ефективна борбата срещу големия брой и разнообразните видове осъществявани днес трансгранични престъпления:

- Разработването на нови, действително ефективни средства за борба срещу трансграничните престъпления;
- Разкриване и унищожаване на причините, пораждащи трансграничните престъпления;
- Грижи на международната общност за поетапното, пълно изчезване на бедността и крайната бедност, като една от основните причини за осъществяване на трансграничните престъпления;
- Изграждането на глобална, ефикасно действаща международна система под егидата на ООН за ефективна борба срещу международните престъпления и др.

Дисертационният труд съдържа и някои безспорни научни и научно-приложни приноси като напр.:

- Това е първото задълбочено монографично изследване в българската юридическа литература;
- Извежда самостоятелни определения на понятията „трансгранични престъпление“, „международни престъпления“, „престъпления с международен елемент“, „съвременни, нови престъпления“ и анализира техните елементи;
- Сравнителен анализ между трансграничните престъпления (разграничаване главно по субект на извършване, степен на обществена опасност и носене на международна отговорност);

- Формулиране на необходимия бъдещ подход за ефективна борба срещу трансграничните престъпления;
- Предложение de lege ferenda и др.

В заключение предлагам на Атанас Орлинов Борисов да се присъди образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. „Право”, докторска програма „Международно право и международни отношения”.